

LIBRIS

We know
books

PETRUȚ PÂRVESCU

**DICȚIONAR
DE MITOLOGIE**

EDITURA CARTEX
București

A

Aron (sec. XIV î.Hr.) – potrivit mitologiei biblice, patriarh, fratele mai mare al lui Moise, pe care l-a însoțit în exod și pe muntele Sinai. Lui Aron și urmașilor săi le-a fost încredințată preoția în Iudeea. Conform *Bibliei*, el a vorbit în numele lui Moise și a fost cel care l-a determinat pe faraon să îngăduie plecarea israeliților din Egipt. Este considerat ca fiind responsabil pentru idolatrizarea vițelului de aur de către israeliți, în timp ce Moise se afla pe muntele Sinai și primea *Legea lui Dumnezeu*. Moare în împrejurări misterioase, fără a ajunge în *Țara Făgăduinței*, funcția sacerdotală fiind transmisă fiului său Eleazer.

Ab urbe condita – alături de creațiile lui Vergiliu și Horațiu, *Ab urbe condita*, operă capitală a lui Titus Liviu, devine un suport ideologic al politicii reformatoare a lui Octavian Augustus. În această *Istorie a Romei* se găsește și cea mai veche istorie ipotetică cunoscută. *Ab urbe condita* este o expresie latină care înseamnă *de la fondarea cetății*, adică a Romei; era folosită de istoricii antici romani pentru a data evenimente, prin referire la data legendară a fondării (întemeierii) Romei de către Romulus. Se consideră că anul 1, începutul erei creștine, este anul 753 de la fondarea Romei.

Abel – (în *Vechiul Testament*), al doilea fiu al lui Adam și al Evei, ucis de către fratele său Cain. Păstor, jertfa sa, primită cu îndurare de către Dumnezeu, a stârnit gelozia și furia lui Cain. *Abel* este considerat primul martir al lumii. Vezi și *Cain*.

abjura – (<gr., <lat.) a renega o opinie, credință, faptă, doctrină.

aboli – (<gr.,<lat. abolire = a desființa) a anula o instituție, o stare sau anumite uzanțe.

aborigeni – (<lat.) vezi autohtoni.

Abundența – în mitologia greacă, divinitate alegorică simbolizând bogăția, bunăstarea, personificată de o femeie tânără și frumoasă. Avea drept atribut *cornul caprei Amaltea*. În mitologia latină, zeițele Cybele, Ceres, Fortuna și cu Amaltea (Amalthea), din mitologia greacă, aveau și ele drept emblemă cornul abundenței.

Academie – (<fr.,<gr.) 1. denumire dată încă din antichitate unor asociații de oameni de știință, literați, artiști, care constituiau nuclee ale activității culturale din țările respective; 2. instituție culturală, cu cea mai mare autoritate, care reunește pe cei mai de seamă savanți și artiști ai unei țări; 3. instituție de învățământ superior.

Academos – în mitologia greacă, un erou mitic din Attica. Ia parte la expediția întreprinsă de Polux și Castor pentru a o elibera pe sora lor, Elena, răpită de Tezeu. În grădina lui *Academos* din apropierea Atenei, Platon și-a instalat școala sa filozofică, numită *Academia*.

Acornion din Dionysopolis (sec.I î.Hr.) – preot grec în cinstea căruia s-a ridicat *inscripția de la Dionysopolis*. Aici sunt menționate soliile purtate de *Acornion* la regele Burebista, în ajunul bătăliei de la Pharsalus (aug. 48 î.Hr.). Inscripția, datând din anul 48 î.Hr., a fost descoperită la sfârșitul secolului XX la Balcic (Bulgaria) și se păstrează în Muzeul Național din Sofia.

acropolă – (<fr.,<gr. akros = înalt; polis = cetate) zona întărită a unui polis în antichitate, situată pe o înălțime și a cărei incintă cuprindea principalele edificii politice și religioase (temple, palate, altare și sanctuare). În Grecia acropola începe să fie cunoscută la sfârșitul mil. II î.Hr. La început a fost folosită ca loc de refugiu în caz de mare primejdie. Mai târziu a devenit zona sacră a cetății, în cadrul unui ansamblu urbanistic ce cuprindea clădiri monumentale și temple.

Acropole – una dintre cele mai reprezentative acropole ale lumii antice a fost *Acropola Atenei*. Construită pe o înălțime stâncoasă (*zona sacră*) din centrul Atenei, în cea mai mare parte în vremea lui Pericle (sec. V î.Hr.), sub conducerea sculptorului Phidias, ea cuprindea, pe lângă palate,

altare și sanctuare, vestitele temple: *Parthenonul* și *Erechteionul*. Spre Acropole urca o scară monumentală construită din marmură, cu un mare portic susținut de coloane numit *Propilee*.

activist – (<rus.) membru al unei organizații de partid sau obștești, care își consacră întreaga activitate programului și normelor acelei organizații.

activitate – (<fr.,<lat.) totalitatea actelor fizice, intelectuale și morale pe care un individ sau o colectivitate le face în scopul obținerii unui anumit rezultat.

aculturație – (<fr.) preluarea de către o comunitate a unor elemente de cultură sau a întregii culturi a unei comunități aflate pe o treaptă superioară de dezvoltare, rezultat din contactul direct și durabil al celor două comunități.

Adam – în mitologia biblică (*Vechiul Testament*), bărbatul primordial, primul om de pe Pământ, creat de Dumnezeu („după chipul și asemănarea Sa”), din lut (țărână), în ziua a șasea a *Creației*, izgonit din Paradis pentru păcatul neascultării și al cunoașterii.

ad-interim – (expr. lat.) situație provizorie, în care o persoană ține locul titularului într-o funcție politico-administrativă.

administrator – (<fr.,<lat.) persoană care organizează, conduce o activitate sau o instituție aflată în subordinea unei persoane private sau a statului.

administrație – (<fr.,<lat.) totalitatea organelor și organismelor abilitate să asigure conducerea, organizarea și funcționarea vieții unei întreprinderi, instituții, organizații etc. dintr-o localitate, regiune sau țară.

Adonis – este o figură complexă a mitologiei grecești. Cultul lui Adonis a pătruns și în lumea greco-romană. Divinitate de origine feniciană. Adonis era cunoscut ca un zeu tânăr și frumos, născut din incestul inconștient al regelui Theias cu fiica sa Smyrna (Myrrha). El simboliza moartea și renașterea ciclică a vegetației sau a naturii. S-a născut în împrejurări dramatice, mama sa fugind de blestemul tatălui ei. Zeii, înduioșați de situația ei, au metamorfozat-o în arbustul numit *mirt*. La capătul gestației, arborele s-a întredeschis și nimfele pădurii au adoptat

copilul și l-au ascuns în peșterile din vecinătate. Acesta și-a petrecut toată tinerețea vânând prin păduri și a ajuns astfel în Fenicia unde l-a întâlnit Afrodita, care s-a îndrăgostit și l-a urmat în pădurile de pe munții Liban. Apollo i-a văzut și l-a informat pe Ares. Artemis, veghind asupra îndrăgostiților, a prevenit-o pe Afrodita. Dar, pe când Afrodita dormea, Adonis a plecat la vânătoare și l-a întâlnit pe Ares, metamorfozat în mistreț, și a fost ucis. Reînviat de Zeus, Adonis urma să petreacă șase luni în Infern cu Persefona și șase luni cu Afrodita pe pământ. Astfel, în antichitatea greacă toamna se deplângea dispariția lui Adonis și declinul vegetației, apoi se celebra, primăvara, reînvierea lui, ca spirit al vegetației în relație directă cu fertilitatea pământului. Sărbătorile în cinstea sa se numeau *Adonii*.

adunare – (< a aduna) 1. grup de oameni strănși la un loc cu un anumit scop; 2. organism reprezentativ capabil să ia anumite hotărâri.

aerul – 1. potrivit mitologiei antice, *aerul* era unul din cele 4 elemente primordiale ale cosmogoniei, alături de foc, apă și pământ. Aerul este complementar pământului. Dacă pământul este al omului, aerul este al divinității, la fel ca cerul. Aerul este pentru antici un element abstract, indefinit, dar care se materializează sub mai multe forme: *elementul calm*, la egipteni prin zeul Shu, *tampon între cer și pământ*, chtonicul Geb și celesta Nut; *elementul violet*: personificat de obicei de divinitățile vântului și ale furtunii; *elementul vital*: cu o singură formă mitică absolută, un aer imponderabil, peste zona vânturilor, din straturile cerești superioare. Vântul este o materializare a forței elementului aer. Este un element ce poate reda în același timp zbuciumul naturii, furia divină, forța distructivă sau opusul acestor stări, armonie, calm, ideea de zbor. Zeii vântului erau foarte importanți pentru călătorii pe mare, care le închinau ofrande. Fiind un element schimbător, vântul a fost împărțit în diferite categorii, după rolul și direcția baterii sale. Acest lucru s-a întâmplat în mitologia greacă, unde zeița Eos, zeița zorilor, a avut cu Atreu patru fii, personificări ale celor patru vânturi: Boreu (*vântul de nord*), Zefir (*vântul de vest*), Euro (*vântul de est*) și Noto (*vântul de sud*). De asemeni, ea a mai avut, cu Eol, un fiu, pe Austru. 2. veșmânt liturgic cu semnul crucii, la creștini.

Aether – în cosmologiile grecești timpurii, este personificarea aerului pur, superior, în care sălășluiesc zeii, fiul lui Erebus și Nyx, și frate cu

Hemera. În imnurile orfeice este menționat ca *sufletul lumii*, din care emană toată viața.

Africa – este al doilea continent ca mărime de pe Terra. Numele *Africa* a fost introdus în vocabular de către romani, care foloseau denumirea *Africa terra*, „pământul Afri-lor“ pentru partea nordică a continentului, provincia Africa, cu capitala la Cartagina. În Africa se găsește Nilul, cel mai lung fluviu din lume, și Sahara, cel mai mare deșert din lume. Africa are o suprafață de 30,244.050 km². Cu peste 800 de milioane de locuitori în 54 de țări, cel mai populat după Asia. În *Africa* își are originea rasa umană, de-a lungul văii Marelui Rift African ce traversează Etiopia și Kenya, fiind descoperite acolo cele mai vechi schelete ale înaintașilor oamenilor de azi (cca. 6 mil. ani).

Afrodita – (gr.- *spuma mării*) în mitologia greacă, zeița frumuseții și a dragostei. Afrodita simbolizează fecunditatea, feminitatea, grația, farmecul. Era una dintre cele douăsprezece divinități majore din Olimp și avea un cortegiu de zeități secundare, printre care fiul său Eros, Peitho, alegorie a persuasiunii, Pathos și Himeros, alegorii ale dorinței, nimfele, horae, charites sau cele trei grații, tritonii și nereidele. Născută din spuma mării, sau, după unii, din unirea lui Zeus cu Dione. A fost căsătorită cu Hefaistos, prin hotărârea lui Zeus, dar a trăit povești de iubire celebre cu Hermes, Dionysos, Ares, Phaeton, Butes, Adonis și Anchise, cu care a avut numeroși copii, cum ar fi Eros, Himeneu, Priap, Eryx, Hermafrodit și Enea. Stăpână a iubirii fizice, era o amantă și o pețitoare neobosită, ajutată de fiul ei Eros și arcul său miraculos. Avea drept atribut o centură cu un farmec irezistibil. Afrodita era înfățișată de obicei goală sau drapată atrăgător, ținând în mână un porumbel, pasărea ei sacră. A avut temple celebre în Cipru, Cythera și pe muntele Eryx. Identificată cu *Venus* la romani, cu *Branwen* la celți și cu *Freya* la germani.

Agamemnon – erou grec din *Iliada*, rege al cetății Mycene. Era fiul lui Atreu și fratele lui Menelau. S-a căsătorit cu Clitemnestra, sora Elenei. A avut trei copii: Ifigenia, Electra și Oreste. Conducătorul aheilor în războiul troian. Pentru a o îndupleca pe Artemis să dezlănțuie vânturi prielnice care să îngăduie flotei grecești să iasă în larg, Agamemnon a sacrificat-o la Aulis pe propria lui fiică, pe Iphigenia. La asediul Troiei a stârnit mânia lui Ahile, răpindu-i-o pe Briseis, ceea ce a determinat

retragerea lui Ahile din luptă. După căderea Troiei, a primit-o pe Cassandra, fiica lui Priam, ca parte de pradă, care i-a proorocit moartea. Agamemnon a fost ucis de soția sa Clitemnestra și de amantul acesteia, Egist. Mai târziu, Oreste, împreună cu prietenul său Pylade și sora sa Electra, l-a răzbunat pe tatăl său, ucigându-și mama și amantul.

Ageru – ochilor – personaj fabulos din mitologia românească, capabil de a vedea oricând și orice, comparabil cu personajul Ochilă (Ion Creangă, *Harap Alb*).

Ageru – pământului – personaj fabulos din mitologia românească, înzestrat cu atribute miraculoase (*istețime, agerime*), erou în basmele populare.

Aghiută – ființă imaginară, considerată drept spirit al răului, diminutiv, în mitologia românească, sub care este cunoscut *dracul* sau *diavolul*.

Agni – în mitologia vedică, este zeul focului și al sacrificiilor prin ardere. El era paznicul clanurilor arienilor, între care și cel al lui Bharata, strămoșii indienilor. Lui îi sunt dedicate cele mai multe imne vedice și poate fi considerat simbolul central al civilizației agricole a arienilor. *Agnistoma* este sacrificiul adus lui Agni, care datează de circa 5.000 de ani, deoarece *arderea focului* este unul din sacrificiile primare ale umanității. Ca aspect fizic, *Agni* are două capete, care simbolizează dubla sa natură: cea de lumină cerească și cea de foc terestru. Prin aceasta el devine și mesagerul zeilor pe pământ. După un mit arhaic el se naște prin frecarea a două bucăți de lemn, pe care apoi le arde, fiind deci considerat fiul, care după ce se naște își devorează părinții. De asemenea, el este *devoratorul cărnii*, deoarece prin incinerare, trupurile erau devorate de acest zeu. El este prezentat ca o trinitate: soare-lumină-flacără, fiind prima prefigurare a lui Trimurti încă din perioada vedică. Prin misiunea sa de a mistui, *Agni* este de asemenea simbolul Marelui Preot (*Purohita*), din culturile ariano-hinduse. Agni este focul în orice ipostază: focul din soare, din fulger, din vatră, adică din cele trei regiuni ale universului.

agnosticism/agnostic – *agnosticismul* este o concepție filozofică potrivit căreia adevărul anumitor afirmații, mai ales teologice, privind existența unui Dumnezeu sau a unor zei, este fie necunoscut, fie imposibil de aflat. Cuvântul *agnostic* provine din greacă, fiind compus

din particula *a* (fără) și *gnosis* (cunoaștere). Agnosticii pot afirma fie că nu este posibil să existe cunoaștere spirituală, fie că ei, personal, nu dispun de o asemenea cunoaștere. În ambele cazuri este expus scepticismul față de doctrinele religioase.

agora – (cuv. gr.) piața publică în orașele-cetăți din Grecia antică, unde se găseau principalele instituții civile și religioase, se organizau activități culturale și se țineau adunările publice. *Agora* sau *piața publică* este considerată cel mai vechi complex civic din antichitate. Aceasta era numită și *zona urbană centrală*, fiind centrul spiritual, juridic, politic și comercial al comunității. Agora îndeplinea mai multe funcții, astfel era considerată *loc public* pentru adunările cetățenilor, *loc sacru* pentru desfășurarea ritualurilor de cult, loc de depozitare și schimb de mărfuri, dar și *loc de recreare* și plimbare. Această piață avea diverse forme în funcție de configurația terenului, dar obligatoriu avea temple portice (suită de coloane unite între ele prin antablamente sau arcade), casa sfatului, teatre, altare etc.

Aheron – în mitologia greacă, fluviu din Infern, peste care Charon transporta în luntrea sa sufletele morților. Aheronul nu putea fi traversat de morții cărora nu li se oficiase ritualul funerar.

Ahile – în mitologia greacă, celebru erou (cunoscut din *Iliada*), care a participat la războiul troian. Semizeu, fiul zeiței Thetis și al muritorului Peleu. Pentru a-l face nemuritor zeița l-a scufundat în râul Stix, dar un călcâi a rămas neudat (*călcâiul lui Ahile*). La chemarea lui Ulise, *Ahile* se alătură armatelor grecești. Thetis îi dăruiește lui Ahile armele divine făurite de Hephaestus și caii lui Poseidon. În luptele care se desfășoară sub zidurile cetății, vitejia, curajul și îndrăzneala lui Ahile devin legendare. Certându-se cu Agamemnon din pricina unei slave, Briseis, Ahile refuză să mai lupte și se retrage în cortul său. Grecii suferă o serie de înfrângeri. La toate rugămintele lor și la insistențele lui Agamemnon, Ahile rămâne neînduplecat. Numai moartea bunului său prieten Patroclus îl determină să reîntre în luptă. Săvârșește adevărate minuni de vitejie și seamănă groaza printre dușmani. Îl ucide alături de mulți alții și pe Hector, cel mai viteaz dintre fiii lui Priam, și-i târâște cadavrul, legat de carul său, în jurul cetății. În cele din urmă erou homeric, a murit ucis de săgeata otrăvită a lui Paris, fratele lui Hector,

ajutat de Apollon. Ajax și Ulise au reușit să-i aducă trupul în tabăra grecilor, care l-au înmormântat cu mare cinste.

Ahriman – religia persană antică este dualistă. Conform învățăturilor despre spiritele gemene Ormuzd și Ahriman, tot ce se întâmplă este determinat de lupta dintre principiile luminii și ale întunericului, ca principii complementare și antagonice. Dualismul este principiul de bază în învățăturile lui Zoroastru. Ahriman, în mitologia persană, este considerat principiul răului. Vezi și Ormuzd.

Ahura Mazda – în mitologia iraniană, *conducătorul atotștiutor*. Identificat cu soarele, ca zeu al luminii, simbolurile sale sunt soarele înaripat. Echivalent al unei asura vedice, *Varuna*, Ahura Mazda e numele rezervat zeului unic al reformei lui Zarathustra. El reprezenta, în același timp, o revenire și o prelungire a vechiului zeu Varuna, personificând regalitatea magică și ordinea cosmică (Arta), era asistat de șase arhangheli morali, reconstituind astfel vechea structură a tripartiției și a trifuncționalității. Comparat adesea cu *Ormuzd*.

Ajax – în mitologia greacă, fiul lui Oileu și regele locrienilor. A participat la războiul troian, unde s-a distins prin vitejia sa. Era renumit, după Ahile, în ceea ce privește curajul și vitejia. Ajax și-a atras mânia zeilor, urmărind-o pe Cassandra până în incinta templului zeiței Athena, unde a necinstit-o. Drept urmare, la întoarcerea spre patrie, Poseidon a dezlănțuit o furtună care i-a sfărâmat corabia și a lovit cu tridentul său stâncă pe care se refugiase Ajax, scufundând-o în mare.

ajun – (<lat.) 1. zi sau perioadă de timp care precede un eveniment; 2. o formă de asceză, practicat în majoritatea religiilor, dar mai cu seamă în: *iudaism*, ca pregătire pentru Yom Kipur; *creștinism*, îndeosebi în cadrul postului mare, precum și în ajunul Crăciunului, și al Bobotezei; *islam*, îndeosebi în cadrul ramadanului. Presupune așteptare și pregătire, situare în prejma sacralului, un timp de tranziție, de trecere a individului spre un alt stadiu. Credința că, în noaptea Anului Nou, se deschide cerul pentru cel inițiat, capabil să aștepte, să înțeleagă clipa de trecere prin marea poartă ce unește cerul cu pământul.

Alba Longa – oraș antic în Peninsula Italică (*Latium*). Potrivit legendei, orașul ar fi fost întemeiat de Iulius, fiul eroului troian Eneas. În sec.

al VII-lea î.Hr. a fost cucerit de romani. Romulus și Remus, eroii legendari ai întemeierii Romei, ar fi fost din Alba Longa.

albina – (<lat.) în mitologie, sămânță a ordinii, înțelepciunii și materializare a spiritului, albina poartă mesajul divin. În mitologia egipteană (lacrima zeului Ra). În mitologia românească, simbol solar, este considerată lacrima Maicii Domnului, ocrotită de Sânziene. La greci și romani, era simbolul sacru al elocvenței, harul vorbirii frumoase.

alchimie – (<fr.,<lat.) 1. chimia evului mediu. 2. procedeu chimic și teoretic, în Evul Mediu, care consta în îmbinarea ritualurilor magice cu experiențe chimice în vederea obținerii aurului sau argintului, a pietrei filozofale sau a elixirului vieții.

Alcmene – în mitologia greacă, soția lui Amphitryon, rege în Tyrinthe. Zeus a sedus-o luând înfățișarea soțului ei, plecat să lupte împotriva teleboenilor. Cu Zeus l-a avut pe Heracle, născut cu o zi înaintea fratelui său vitreg Ificle. Se spunea că Alcmene s-ar fi căsătorit a doua oară cu Radamante, devenit judecătorul morților și că, după moarte, ar fi fost dusă în Olimp. De atunci, această zeiță patrona, după Tertullianus, prima fază a dezvoltării copilului în pântecele mamei.

alegere – (<lat. *allegere* = a-și exprima o opțiune) procedeu electoral prin care sunt desemnați prin vot membrii ce urmează să intre în componența organelor reprezentative (ale statului, în societăți, organizații etc.).

Aleodor – împărat – în mitologia românească, model imperfect al lui *Făt-Frumos*, în basmele populare. Se dovedește capabil de acțiuni eroice, dar încalcă poruncile paterne de a evita tărâmurile malefice.

alfabet – (<fr.,<lat.) 1. totalitatea literelor, așezate într-o ordine convențională, ce reprezintă sunetele de bază ale unei limbi și care servesc la reprezentarea acestora în scris. Alfabetul a fost inventat de fenicieni (c. 1300 î. Hr.). A fost preluat de greci, de la care l-au împrumutat și adaptat romanii; 2. în informatică, totalitatea simbolurilor care reprezintă baza unui sistem de programare.

alianță – (<fr.) 1. acord între persoane, grupuri etc. în vederea realizării unui scop comun; 2. înțelegere politică între două sau mai multe state, stipulată în acorduri sau tratate, pentru atingerea unui obiectiv comun.

Allah – (în arabă *al-Allah*) numele Dumnezeului unic în religia islamică. Termenul desemnează noțiunea de Dumnezeu atât pentru arabii musulmani, cât și pentru arabii creștini. El este însă cunoscut mai ales prin religia Islamică, religie majoritară a arabilor, fiind un derivat din *al-Allah* (Dumnezeul), care sugerează unicitatea lui. Utilizarea implicită a articolului hotărât în Allah indică deci unitatea divină. În ciuda numelui diferit dat lui Dumnezeu, musulmanii consideră că Dumnezeul la care se închină este același cu Dumnezeul iudeo-creștin. Totuși, musulmanii resping teologia creștină privind doctrina Treimii, care îl consideră pe Iisus ca pe Fiul lui Dumnezeu, văzând în aceasta o formă de politeism. Conceptul fundamental în islam este unicitatea lui Allah (*tawhid*). Acest monoteism este absolut, nu relativ sau pluralistic în orice sens al cuvântului.

alogen – (<fr.,<gr.) 1. venit din altă parte; 2. care se deosebește prin natură și origine de mediul în care se află.

altar – (<lat.) 1. parte a bisericii, despărțită prin naos de catapeteasmă, în care se oficiază liturghia; 2. loc (bloc de piatră) unde, în antichitate, se aduceau jertfe zeilor, se făceau libații și aveau loc ceremonii religioase.

Amalteea – în mitologia greacă, doica lui Zeus, imaginată ca o capră divină sau ca o nimfă, care l-a ascuns pe Zeus într-o grotă din Creta de mânia tatălui său, Cronos, hrănindu-l cu laptele unei capre. Drept răsplată, Zeus dăruiește nimfelor un corn, care devine, astfel, *Cornul Abundenței*.

Amaterasu – în mitologia japoneză, zeița soarelui, s-a născut din ochiul stâng al zeului Izanagi. Cea mai importantă zeitățe șintoistă. Împreună cu zeul furtunii Susanoo alcătuiesc un cuplu, devenind strămoșii direcți ai primului împărat (*mikado*), apoi ocrotitoarea simbolică a insulelor nipone. În trecut se considera că membrii familiei imperiale a Japoniei erau descendenți ai zeiței. Un mit japonez descrie cum, odată, Amaterasu, supărată de comportamentul fratelui ei, s-a refugiat într-o peșteră, Amano-Iwato (*Peștera Soarelui*). Ea a ascuns toată lumina care emana din trupul ei, învăluind lumea în întuneric. Dansul unei zeițe și râsetele celor opt milioane de divinități japoneze o atrag afară din peșteră. Zeii îi pun în față o oglindă. Vrăjită de propriul chip, Amaterasu reintră în cadrul firesc, ca zeiță a soarelui. Zeița este o

interpretare a luminii și a căldurii, văzute ca un simbol al iubirii și al purității. Zeița se află astfel în opoziție cu fratele ei, Susanoo, personificare a brutalității și a violenței. Despre Amaterasu se spune că este inventatoarea țesutului, a tehnicilor de cultivare a orezului și grâului, a creșterii viermilor de mătase. Cel mai important altar al ei este Marele Altar din Ise, Japonia, pe insula Honshu. Acolo, simbolul ei este o oglindă, unul din cele trei comori sacre. În timpul *Celui de-al Doilea Război Mondial*, familia regală japoneză s-a proclamat descendentă a zeiței Amaterasu, iar împăratul a fost oficial considerat divin.

amazoane – (<fr.,<gr.) în mitologia greacă, comunitate a femeilor războinice originare de pe malurile Thermodonului din Cappadocia (Asia Mică), care au supus suveranității lor teritorii importante din jurul Mării Negre. Omorau sau trimiteau copiii de sex masculin la tații lor, păstrându-și numai fiicele, cărora, potrivit legendei, la maturitate, li se tăia sânul drept, pentru comoditatea încordării arcului. Bărbații nu erau admiși în comunitate decât temporar, pentru procreație. Multe din reginele lor celebre au fost eroine, mai ales Siphone care l-a felicitat pe Iason, Melanippe care i-a dat centura sa lui Heracle, Hipolite care, cu războinicele ei, a invadat Attica, Antiope, înfrântă de Tezeu, Pentesilea care a venit în ajutor Troiei și a fost ucisă de Ahile, Thalestris care l-a vizitat pe Alexandru, Thomryris, regina amazoanelor scite, care l-a învins pe Cyrus etc.

ambrozie – potrivit mitologiei grecești, hrană a zeilor din Olimp, care le conferea fericirea și nemurirea. De ziua *Ambrosiades*, 14 decembrie, poporul oferea ambrozie divinităților în templele lor. Se știe doar că intrau nouă elemente componente în această hrană, mierea fiind elementul de legătură, care provoca euforia, fericirea și viziunile.

Amcsha Spenta – în mitologia persană, nume colectiv dat celor șase arhangheli, valori eterne legate de opera în devenire a zeului Ahura Mazda, în lupta sa continuă împotriva răului. Ei erau dublați sau contrați de către *daevas* sau *demoni*, care reprezentau forțele contrare în aceleași domenii. Aceste entități abstracte erau în corespondență cu o veche listă a elementelor, conforme cu tradiția chineză a celor șase energii. Ierarhia acestor șase entități corespundea și tripartitei omniprezente la indo-europeni: primele două valori fiind relative la prima

funcție religioasă, următoarele două la cea de-a doua funcție războinică, iar ultimele două la cea de-a treia funcție productivă.

America – este o zonă geografică pe *Pământ*, împărțită în general în trei părți: America de Nord, America Centrală și America de Sud. Este cunoscută și sub numele de *Lumea Nouă*. America a fost descoperită de Cristofor Columb în 1492. Deseori prin *America* se mai desemnează și Statele Unite ale Americii (SUA), o federație de state din America de Nord. *America* cuprinde două continente: *America de Sud* și *America de Nord*.

America de Nord – este un continent din emisfera nordică, mărginit la est de Oceanul Atlantic, la vest de Oceanul Pacific, la nord de Oceanul Arctic și la sud de Marea Caraibelor și de America de Sud. America de Nord are o suprafață de 24.709.000 km² ce reprezintă aproximativ 4,8% din suprafața Terrei sau 16,5% din uscat. Populația continentului a fost estimată în iulie 2008 la aproape 529 milioane de oameni. Este al treilea continent ca suprafață, după Asia și Africa și al patrulea ca populație după Asia, Africa și Europa.

America de Sud – este un continent traversat de ecuator, cu suprafața majoritară în emisfera sudică. America de Sud este situată între Oceanul Pacific și Oceanul Atlantic. Este legată, geologic vorbind, de America de Nord prin Istmul Panama, relativ de puțin timp. Anzii Cordilieri, fiind un lanț muntos activ, se desfășoară pe întreaga lungime a continentului, în vest; suprafețele din estul Anzilor sunt acoperite de păduri tropicale și formează vastul bazin al râului Amazon. În partea centrală a continentului situat la est de Anzii Cordilieri se află pampasul. America de Sud se află pe locul patru în lume în ceea ce privește suprafața, după Asia, Africa și America de Nord. În ceea ce privește populația, se află pe locul cinci, după Asia, Africa, Europa și America de Nord.

amerindieni – (<fr.) populație băștinașă din America (Lumea Nouă), de rasă mongoloidă (*pieile-roșii*): *mayașii*, *aztecii* și *incașii*. Au fost creatorii unor civilizații strălucite. Începând cu sec. al XVI-lea au fost, în mare măsură, exterminați de către cuceritorii europeni.

Amfisbena – în mitologia greacă, era un șarpe înaripat cu două capete. S-a născut din sângele gorgonei Medusa pe când Perseu zbura deasupra

acesteia. *Dragonul* era inventat probabil de o civilizație care credea în viața infinită, șarpele care-și mănâncă propria coadă fiind simbolul infinitului.

amfiteatru – (<fr., <gr.) construcție de formă ovală sau circulară, cu o arenă în mijloc, înconjurată de trepte (*gradene*) și tribune, folosită pentru spectacole de teatru, lupte de gladiatori sau jocuri publice, în antichitate. Amfiteatrul grec, construit pentru prezentarea spectacolelor sau a serbărilor în cinstea diverșilor zei. Este un loc public, în aer liber. Acesta este construit pe panta naturală a unui deal, urmărind configurația terenului și este format din: locul pentru spectatori (tribune sau gradene din piatră) și scări de circulație, avanscena și scena, având altare de rugăciune și spații funcționale pentru desfășurarea spectacolelor. Vizibilitatea și acustica erau foarte bune datorită pantei dar, pentru a se auzi mai bine, se folosea un sistem de amplificare a sunetului cu ajutorul unor vase de aramă, de formă specială, amplasate la baza gradenelor. *Odeonul* este o construcție de dimensiuni mici, în plan circular, folosită pentru desfășurarea spectacolelor de teatru și a audițiilor muzicale. Alte exemple pot fi: Teatrul lui Dionysos, Atena, Teatrul din Epidaur, Teatrul din Efes, Teatrul din Pergam și Teatrul din Milet.

amforă – (<gr.) vas de lut, înalt, cu două toarte, folosit de greci și romani pentru păstrarea vinului, a untdelemnului sau a grânelor.

Ammon Ra – în mitologia egipteană, este zeul suprem al preoților tebani, protector al orașului Teba (era combinat cu zeul soare Ra. Astfel soarele, Ra, a devenit manifestarea vizibilă a zeului ascuns, Ammon). Fiul lui Cinyras, regele Ciprului, soțul Myrrei, cu care l-a avut pe Adonis. Inițial a fost zeu obscur al vântului. Cultul său apare în Regatul Mijlociu și se dezvoltă repede compunând o divinitate a aerului și fecundității. Era un zeu creator, capabil să se readucă singur la viață. Ammon, *cel ascuns*, rege al zeilor. Sub numele de *Amun Kematef* a fost una din cele opt divinități străvechi.

Amor – în mitologia romană, zeul iubirii. Amor, numit și *Cupidon*, fiu al zeiței Venus și al zeului Marte, a fost, inițial, o divinitate primordială, fiu al Noptii și al Zilei, semnificând atracția născută din Haos, mai apoi zeu al iubirii, reprezentat cu aripi, înarmat cu arc și cu săgeți, de care se temeau și nemuritorii. Vezi și *Eros*.